

Wiktor Rybka

Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu

KIERUNKI INWESTYCJI POLSKICH PRZEDSIĘBIORSTW NA UKRAINIE

1. Wstęp

Zmiany, jakie zaszły na Ukrainie na początku lat 90. XX wieku, spowodowały otwarcie się gospodarki tego kraju na świat. Przedsiębiorstwa zagraniczne mogły inwestować na Ukrainie, która jeszcze przechodziła burzliwy proces transformacji. Polska, jako najbliższy sąsiad, również brała udział w napływie tego kapitału. Celem artykułu jest przedstawienie kierunków inwestycji polskich przedsiębiorców na Ukrainie po jej transformacji ustrojowej.

Ukraina była gospodarczym partnerem Polski jeszcze przed zmianami ekonomiczno-politycznymi. Po rozpadzie ZSRR i narzuconego porządku ekonomiczno-gospodarczego oba państwa borykały się z szeregiem problemów wewnętrznych, obierając zgoła odmienne ścieżki ich rozwiązywania. Polska wkroczyła bardzo szybko na drogę reform gospodarczych, na Ukrainie proces ten znacznie się odwlekl w czasie, wywołując skutki widoczne do dnia dzisiejszego. Z czasem polskie przedsiębiorstwa, po zdobyciu silnej pozycji na rynku krajowym i wiedząc, że nie będą już mogły utrzymać dynamiki wzrostu, wybrały drogę rozwoju poprzez ekspansję na Ukrainie.

2. Formy wchodzenia przedsiębiorstw na rynki gospodarki ukraińskiej

W literaturze przedmiotu [Rymarczyk, 1996, s. 120-144] wyróżnia najczęściej trzy formy wejścia przedsiębiorstwa na nowe rynki, w zależności od przyjętych przez nie celów i posiadanych zasobów. Są to:

- eksport,
- kooperacja kontraktowa,
- inwestycje bezpośrednie.

Przedsiębiorcy, według eklektycznej teorii Dunninga [Dunning, 2003, s. 6], są przekonani o tym, że kapitał własny firmy może być bardziej wydajny, gdy zostanie wykorzystany na szerszą skalę za granicą wraz z własnością intelektualną oraz z będącymi w posiadaniu firmy zdolnościami organizacyjnymi kadry menedżerskiej i sieci marketingowej. Są też przekonani, że bardziej opłacalne jest wykorzystanie własnych kapitałów na rozwój produkcji w różnych krajach, niż produkowanie tych towarów na eksport w kraju, oraz o tym, że potencjalne zyski z internacjonalizacji wykorzystania kapitału są większe niż sprzedaż licencji firmom w innych krajach. Zyski te są na tyle wysokie, że pozwalają na pokrycie dodatkowych kosztów związanych z zarządzaniem dużymi, geograficznie rozproszonymi organizacjami. Dlatego też rozpoczęto prowadzenie działalności gospodarczej na Ukrainie oraz inwestycje w tym kraju.

Działalność polskich przedsiębiorstw na Ukrainie rozpoczęła się według oficjalnych statystyk już na początku 1992 r., gdy po przejściu żmudnej procedury rejestracyjnej, powstały już 24 przedstawicielstwa polskich przedsiębiorstw. W kolejnych latach liczba przedsiębiorstw systematycznie wzrastała i kształtowała się w sposób zaprezentowany w tab. 1.

Tabela 1. Liczba przedsiębiorstw z polskim kapitałem na Ukrainie w wybranych latach 1992-2006

Rok	Liczba wszystkich przedsiębiorstw z kapitałem polskim	W tym liczba przedsiębiorstw z kapitałem mieszanym
1992	24 przedstawicielstwa	
2000	697	505
2001	710	488
2002	791	534
2003	861	579
2004	942	580
2005	1005	795
2006	942	bd

Źródło: dane wewnętrzne Misji Handlowo-Gospodarczej przy Ambasadzie Ukrainy w Polsce.

Wiele inicjatyw gospodarczych jest prowadzonych w formie wspólnych przedsięwzięć, gdzie co najmniej dwa niezależne przedsiębiorstwa biorą udział w wytwarzaniu określonego produktu – czy to w Polsce, czy na Ukrainie. Liczba przedsiębiorstw działających w takim układzie nie jest możliwa do określenia. Nie jest również możliwa do określenia liczba polskich przedsiębiorców działających na Ukrainie nielegalnie, narażających się w ten sposób na dotkliwe kary finansowe. Skalę tego zjawiska może tylko obrazować różnica w danych statystycznych przedstawianych przez urzędy statystyczne (np. według statystyk polskich na Ukrainie w 2002 r. zarejestrowanych było ok. 1800 przedsiębiorstw z kapitałem polskim, a według Ministerstwa Gospodarki i Integracji Europejskiej Ukrainy zarejestrowanych było tylko 791). Pomimo trudności wielu przedsiębiorców prowadzi

jednak swoją działalność legalnie, z roku na rok, bez względu na zawirowania polityczne, powiększając wartość inwestycji w tym kraju.

Znaczna liczba przedsiębiorstw działających na Ukrainie w formie spółek z kapitałem mieszanym nie jest skutkiem wspaniale układającej się współpracy między przedsiębiorcami z dwóch stron granicy, lecz wynika raczej z większych możliwości rozwoju i większych szans na powodzenie inwestycji¹.

3. Nakłady inwestycyjne polskich przedsiębiorstw na Ukrainie

W okresie 1998-2006 wartość polskich inwestycji na Ukrainie wzrosła blisko dziesięciokrotnie. Należy jednak zauważyć, że inwestycje polskie na Ukrainie są znacznie niższe od możliwości inwestycyjnych polskich przedsiębiorstw. Ponadto polskie firmy nie działają na rynku ukraińskim w każdej dziedzinie.

Tabela 2. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne² Polski na Ukrainie (w mln dolarów)

Rok	Polskie BIZ na Ukrainie	Wartość skumulowana wg źródeł polskich	Wartość skumulowana wg źródeł ukraińskich	Udział w % (3/7)	Miejsce wśród inwestorów zagranicznych	BIZ ogółem	BIZ ogółem wg źródeł ukraińskich	Dynamika polskich BIZ na Ukrainie w %	Dynamika ogółu BIZ na Ukrainie w %
1994						483,5	483,5		
1995		20,5		2,3		896,9	896,9		186
1996	5,5	26		1,8		1438,2	1438,2	127	160
1997	11,1	37,1		1,8		2063,6	2063,6	143	143
1998	8,5	45,7		1,6		2810,7	2810,7	123	136
1999	8,8	54,5		1,7		3281,8	3281,8	119	117
2000	8,3	62,8		1,6		3875,0	3865,5	115	118
2001	6,6	69,3		1,6		4555,3	4406,0	110	118
2002	28,7	98,1		1,8		5471,8	5339,0	142	120
2003	54,6	152,7		2,3		6794,4	6657,6	156	124
2004	42,0	194,7	192,3	2,3	11	9047,0	8353,9	128	133
2005	135,8	330,5	224,0	2,0	11	16 890,2	16 375,2	170	187
2006	35,5	366,0	366,0	1,7	11	21 186,0	21 186,0	111	125
2007*			380				22 433,7		

* – dane z 01.04.2007 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Ekonomiczno-Handlowego Ambasady RP w Kijowie i Państwowego Komitetu Statystyki Ukrainy.

¹ Przedsiębiorstwa z polskim kapitałem stanowią ok. 10% wszystkich przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego na Ukrainie.

² BIZ polegają na ulokowaniu kapitału długoterminowego w przedsiębiorstwie innego kraju w celu uzyskania trwałego wpływu na jego działalność i osiągnięcia z tego tytułu zysków. Mogą przybierać formę całościowego lub częściowego udziału w firmie już funkcjonującej albo założenia, wybudowania i wyposażenia samodzielnie lub z innymi podmiotami nowego przedsiębiorstwa. Kapitał może być przekazywany w formie rzeczowej lub pieniężnej, a prowadzenie działalności gospodarczej poza granicami krajów może przybierać formę m.in. przedstawicielstwa (oddziału, biura, agencji), filii (spółki córki) czy wspólnego przedsięwzięcia [Bożyk, Misala, Puławski, 1998, s. 160].

Po załamaniu gospodarczym wywołanym kryzysem rosyjskim powrót polskich przedsiębiorców na Ukrainę, a wraz z tym wzrost dynamiki polskich BIZ, rozpoczął się na dobre w 2001 r., gdy zaczęły tam inwestować, obok przedsiębiorstw dużych, również te o mniejszych zasobach kapitałowych. Wśród polskich przedsiębiorców powszechnie uznawano, że wejście na Ukrainę jest zbyt ryzykowne, ponieważ o powodzeniu decydowały nieformalne układy, i to w stopniu, którego nie dało się zaakceptować. Sytuacja zaczęła się zmieniać po „pomarańczowej rewolucji”. W latach 2001-2004 na Ukrainie inwestowały przede wszystkim małe i średnie przedsiębiorstwa. Od tego momentu ponownie większe polskie firmy zaczęły informować o przedsięwzięciach rzędu kilku do kilkunastu milionów dolarów. Było to w pewien sposób skorelowane z rozwojem polskiego rynku kapitałowego, sytuacją ekonomiczno-finansową przedsiębiorstw, akcesją do UE i poprawą klimatu inwestycyjnego na Ukrainie.

Zmiany, jakie zaszły na Ukrainie po „pomarańczowej rewolucji” przyczyniły się do szybkiej inwazji kapitału zagranicznego na Ukrainę. Apogeum dynamiki napływu BIZ zostało osiągnięte jak do tej pory w 2005 r., gdy inwestycje światowe na Ukrainie wzrosły o ok. 87%³, a polskie o 70%.

Polski kapitał do roku 2005 szczególnie upodobał sobie Kijów, Użhorod, Ługańsk, Lwów, obwody kijowski i charkowski, Jaworowską Specjalną Strefę Ekonomiczną (firmy Bella, Cyfral, Polfarmex, Terpol, Marbet, Lamella) oraz Nowowolyńską Strefę Specjalnego Inwestowania (np. Romet). Jaworowska SSE była jedną na Ukrainie, w której polskie inwestycje zajmują jedno z czołowych miejsc⁴.

Dynamiczny wzrost zaangażowania polskiego kapitału na rynku ukraińskim ograniczyła nagła likwidacja przez rząd Ukrainy w marcu 2005 r. ulg dla przedsiębiorców działających w SSE i terytoriach priorytetowego rozwoju. Inwestorzy w jednej chwili znaleźli się w gorszej sytuacji niż inwestujący poza strefami. Rząd ukraiński poinformował również, że będzie dochodził swoich strat związanych z niewypelnieniem zobowiązań inwestycyjnych przez inwestorów w SSE i TPR. Cofając wszelkie ulgi, nie cofnął jednak obowiązków nałożonych na inwestorów (minimalna wielkość zainwestowanego kapitału, minimalna wielkość zatrudnienia). W 2005 r. w SSE działało ok. 70 polskich firm.

Ukraina jest państwem, w którym kapitał polski, wśród 116 państw – inwestorów zagranicznych obecnych tam w 2006 r.⁵, jest znaczny i zajmuje 11 pozycję z wielkością 366 mln dolarów na dzień 1 stycznia 2007 r. i udziałem 1,7%⁶. Również według danych za 2005 r. i 2004 r. zawartych w tab. 2 Polska zajmowała

³ Związane częściowo z prywatyzacją Kriwożystalu- Mittal Steel (4,27 mld dolarów).

⁴ Według danych WEH w Kijowie http://users.adamant.net/~wehamb/pol/war_dost.html.

⁵ Według danych Państwowego Komitetu Statystycznego Ukrainy.

⁶ Niemcy 26,5%, Cypr 14,2%, Austria 7,6%, GB 7,4%, Holandia 7%, USA 6,7%, Rosja 4,6%, Francja 3,9%, Brytyjskie Wyspy Dziewicze 3,8%, Szwajcaria 2,4%, według http://ukrstat.gov.ua/control/en/localfiles/display/operativ/operativ2007/zd/ivu/ivu_e/ivu0107_e.htm.

11 miejsce wśród inwestorów zagranicznych na Ukrainie z udziałem odpowiednio 2,0 i 2,3%, inwestycjami na poziomie 192,3 mln dolarów i 224 mln dolarów. Faktycznie pozycja oraz udział w inwestycjach ogółem jest o wiele wyższy, ponieważ poprzez firmy z „rajów podatkowych” ukraińskie przedsiębiorstwa reinwestują swoje zyski. Ukraina była dla Polski w 2005 r. na 6 miejscu wśród państw, gdzie najchętniej lokowano polski kapitał [*Polskie inwestycje...*, 2006, s. 32].

Liczba inwestycji polskich na Ukrainie jest wprawdzie pokązna, lecz mogłaby być o wiele większa. Jak zauważa J. Rymarczyk [Rymarczyk, 2007, s. 312], istotnym czynnikiem zachęcającym lub zniechęcającym do inwestycji na terenie danego kraju jest prowadzenie przejrzystej i stabilnej polityki makroekonomicznej, a w jej ramach polityki monetarnej i fiskalnej. Polskich podmiotów gospodarczych nie zraża jednak chwiejność ukraińskiego prawa gospodarczego, brak gwarancji prawa własności, ewolucyjny system podatkowy, system prawny zbudowany w innej „kulturze” prawnej ani korupcja wśród urzędników. Polscy przedsiębiorcy, mimo zawirowań politycznych i zmiennych deklaracji kolejnych rządzących, w dalszym ciągu pozytywnie postrzegają Ukrainę. Perspektywy wzrostu BIZ skierowanych na Ukrainę można określić jako obciążone dużym stopniem niepewności, dodatkowym elementem ryzyka zaś jest niepewność polityczna.

4. Struktura sektorowa polskich inwestycji. Najwięksi inwestorzy branżowi

Pierwszymi większymi polskimi inwestorami na Ukrainie były przedsiębiorstwa sektora finansowego. Obecnie ich udział w strukturze inwestycji ustabilizował się na poziomie ok. 20%. Spadek (z 40,3% w 1999 r.) został spowodowany napływem inwestycji w inne części gospodarki ukraińskiej. Szczegółowe dane dotyczące struktury polskich BIZ na Ukrainie prezentuje tab. 3. Najwięcej polskich inwestycji jest ulokowanych w sektorze przemysłu (42%), jednak coraz większego znaczenia nabiera sektor usług (wzrost udziału w latach 2001-2006 z 6,9 do 23%) oraz nieruchomości (9%).

Tabela 3. Struktura polskich BIZ na Ukrainie w wybranych latach

Wyszczególnienie	1999	2001	2004	2005	2006
Sektor finansowy	40,3%	32,8%	22,4%	20,0%	19,0%
Przemysł	10,5%	38,4%	57,0%	47,0%	42,0%
Handel	19,9%	21,9%	7,0%	7,0%	7,0%
Pozostałe (usługi)	29,3%	6,9%	5,2%	17,6%	23,0%
Nieruchomości i budownictwo			8,4%	8,4%	9,0%

Źródło: obliczenia własne na podstawie „Rynek – Wschodni Partnerzy” nr 8 (80) 2002, s. 7; danych Departamentu Analiz i Prognoz MG; danych WEH w Kijowie.

Do największych polskich inwestorów w **sektorze finansowym** na Ukrainie należą: PZU, PKO BP jako Kredobank obecne od 2004 r., Getin Holding jako Pri-karpatty Banku od 2006 r., Factoring Banku świadczący usługi faktoringowe od 2007 r. i Pekao SA w Łucku – jako UniCredit Bank – największy polski inwestor na Ukrainie (350 mln dolarów).

W **sektorze przemysłu** silną pozycję na rynku wyrobiły sobie takie firmy, jak: CAN-PACK (producent puszek do napojów w Wyszogrodzie), Toruńskie Zakłady Materiałów Opatrunkowych (właściciel zakładu Bella), Inter-Groclin (właściciel zakładu foteli samochodowych w Użhorodzie i fabryki mebli), producenci mebli Nowy Styl w Charkowie (produkcja krzeseł, foteli, sof i mebli), BRW, Forte w Doniecku, VIKO w Ługańsku, Zakłady Wyrobów Sanitarnych Sanitec z Koła w Obwodzie Chmielnickim (produkcja wyrobów akrylowych – 2 mln euro), Śnieżka SA (właściciel Śnieżka-Ukraina sp. z o.o. – produkcja farb), Przedsiębiorstwo Sprzętu Ochronnego Maskpol z Konieczek (grupa Bumar) – właściciel UkrMaskpol (produkcja masek – 7 mln zł)⁷, Cyfral (produkcja aparatów telefonicznych), Polfarmex i Terpol (preparaty farmaceutyczne), Marbet (elementy dekoracyjne do wnętrz), Lamella (plastikowe towary powszechnego użytku), Romet (fabryka rowerów – 623 tys. dolarów), Cersanit – właściciel fabryki w Nowogrodzie Wołyńskim (wyroby akrylowe – 200 mln zł), Zakłady Drzewne „Barlinek” – właściciel zakład w Obwodzie Winnickim (150 mln zł), LPP – właściciel marek: Reserved, Cropp Town (do końca 2007 r. planuje otworzyć kolejne 6 sklepów na Ukrainie)⁸, Polcolorit SA (producent płytek ceramicznych – zawarł przedwstępna umowę kupna 100% udziałów w Spółce Akcyjnej Korosteńska Porcelana – 2007)⁹, Bioton (współudziałowiec INDAR), Polski Koncern Mięsny Duda (właściciel Grupy Rosan-Agro – 16 mln dolarów, Pieprzyk Rogatyń – 4,76 mln zł, Przedsiębiorstwa Filialne Ekspres – 12 mln hrywien). PKM chce docelowo zainwestować 100 mln dolarów (2006)¹⁰. Indykpol (właściciel dwóch spółek w rejonie miasta Czerniowice – 10 mln euro), PERN „Przyjaźń” (współudziałowiec spółki „Sarmatia” – Międzynarodowe Przedsiębiorstwo Rurociągowie razem z „Ukransnafta” Ukraina. Spółka została w celu budowy rurociągu Odessa-Brody-Płock)¹¹. Grupa Maspex z Wadowic (kupiła udziały w cukrowni pod Kijowem, w 2010 r. ma tam ruszyć produkcja soków – 50 mln euro)¹², EuroWenaSmyga (produkcja okien i wyrobów z drewna), Zakłady Magnezytowe Ropczyce (50,2% KZMO Ropczyce sp. z o.o. w Krzywym Rogu), Opoczno, Metalplast, Vistula, Top-2000, Meble Kler, Cezex, Kamis, Fakro, Centrostal-Bydgoszcz, Centrostal-Domstal, Florian, Yawal, Spectra.

⁷ http://www.rzeczpospolita.pl/gazeta/wydanie_070420/ekonomia/ekonomia_a_46.html.

⁸ ISB i <http://www.parkiet.com/news/art.jsp?idn=518255&dz=01000>.

⁹ <http://www.polcolorit.pl/>.

¹⁰ www.pap.com.pl.

¹¹ http://www.exporter.pl/kraje/k_europa/ukraina_2004.html.

¹² http://www.rzeczpospolita.pl/gazeta/wydanie_070907/ekonomia/ekonomia_a_49.html.

Polski kapitał jest również obecny w **sektorze handlu**, gdzie do największych inwestorów należą: Grupa Action (współdziałowiec Action Ukraina sp. z o.o. od 2004 r. – 51% udziałów), sprzedaż sprzętu IT, RTV/AGD, właściciel sklepów wielkopowierzchniowych KREZ i SZOK (do końca 2008 r. będzie działało 16 sklepów o powierzchni ok. 10 tys. m²)¹³, Empik Media & Fashion (właściciel Empik i Smyk – w 2006 r. przejął pakiet kontrolny w Bukva – 27 księgarń – i Paritet Serwis za 11,38 mln dolarów), OCHNIK (producent luksusowej odzieży skórzanej i futer), Jutrzenka SA (70%) oraz Ziolopec sp. z o.o. (30%) w Wykrotach (właściciele przedsiębiorstwa Kolański Trade Ukraina)¹⁴.

Na Ukrainie obecne są również przedsiębiorstwa związane z **branżą medialną**, które podążają za swoimi reklamodawcami. Dodatkową dla nich zachętą są szacunki ekspertów i TNS Ukraina¹⁵, według których rynek reklamy ma wzrosnąć o 24% – do 1,06 mld dolarów. Możemy tutaj wyróżnić następujące firmy: Grupa Broker (właściciel stacji radiowej RMF FM) – która w 2005 r. przejęła lokalną rozgłośnię radiową Radioman we Lwowie, Agora (właściciel Agora Ukraina) – spółka powołana w celu badania możliwości inwestycyjnych w tamtym regionie (dodatkowo zajmować się ma działalnością wydawniczą i internetową na Ukrainie)¹⁶, Grupa ITI (przygotowuje inwestycje w telewizję i Internet), PW „Rzeczpospolita” (właściciel m.in. magazynu „Farmer” i miesięcznika „Detektyw”), agencja reklamowa S4 (działalność skierowana na polskie firmy, które wchodzą na tamtejszy rynek)¹⁷, Gadu-Gadu (od 2007 r. właściciel komunikatora Balaczka i serwisu społecznościowego)¹⁸.

Sektor budownictwa jest również sektorem, w którym polskie firmy inwestują z coraz większym rozmachem, np. Globe Trade Centre została współdziałowcem (85,5% akcji) spółki GTC Real Estate Investments Ukraine (deweloper zakłada, że łączna wartość inwestycji na Ukrainie, licząc tylko kapitały własne, wyniesie 100 mln dolarów)¹⁹, Energopol-Południe (właściciel Energopol Road Ukraina – Spółka ma świadczyć usługi w zakresie inżynierii wodno-kanalizacyjnej i hydrotechnicznej czy też robót ogólnobudowlanych)²⁰, Bauma (dostawca szalunków i rusztowań dla budownictwa monolitycznego, zajmuje się również wynajmem dźwigów), Trasko (wykonawstwo przemysłowe), Archon (sprzedaż gotowych projektów domów jednorodzinnych), Peri Polska w Kijowie (wynajem i sprzedaż desekowań).

W **sektorze usług** (najczęściej spółki giełdowe sektora IT) obecne są również i polskie przedsiębiorstwa, tj.: Comarch, BPSC (spółka IT została współdziałow-

¹³ <http://www.action.pl/www-informacje-o-fimie/>.

¹⁴ <http://www.parkiet.com/news/art.jsp?idn=521437>.

¹⁵ <http://www.tns-global.com.ua/site.php/page951.html>.

¹⁶ http://www.rzeczpospolita.pl/gazeta/wydanie_070523/ekonomia/ekonomia_a_31.html.

¹⁷ http://www.rzeczpospolita.pl/gazeta/wydanie_070529/ekonomia/ekonomia_a_18.html.

¹⁸ http://www.rzeczpospolita.pl/gazeta/wydanie_070829/ekonomia/ekonomia_a_52.html.

¹⁹ <http://www.parkiet.com/news/art.jsp?idn=462872>.

²⁰ <http://www.securities.com> i <http://www.money.pl/>.

cem – 75% akcji – 100 tys. dolarów firmy IT Kompas Plus, partnerem BPSC w tym projekcie jest jeden z większych graczy na lokalnym rynku ERP – Kompas Intellect – 25%)²¹, PPWK (podpisało na początku 2007 r. list intencyjny w sprawie przejęcia spółki Visicom z siedzibą w Kijowie, zajmującej się systemami elektronicznej nawigacji oraz GPS)²², Impel (spółka branży ochroniarzkiej w 2006 r. nabyła kijowskie przedsiębiorstwo zajmujące się sprzątaniami).

Firmy handlowe i produkcyjne z polskim kapitałem rozpoczynają współpracę z Ukrainą w formie eksportu, jednak z czasem, po przeprowadzeniu badań i analiz, rozpoczęły procesy akwizycyjne lub budowy przedsiębiorstw typu greenfield.

Na pytanie postawione przez A. Buckleya, dotyczące teorii bezpośrednich inwestycji zagranicznych: dlaczego firmy wybierają bezpośrednie inwestycje zagraniczne jako formę wejścia na rynek zagraniczny, skoro mają alternatywne sposoby prowadzenia działalności zagranicznej: eksport bądź udzielanie licencji [Buckley, 2002, s. 96], w przypadku inwestycji na Ukrainie odpowiedź jest złożona. Częściowo na podejmowanie decyzji inwestycyjnych przez polskie przedsiębiorstwa na Ukrainie wpływ mają takie czynniki, jak wykazywane w literaturze, czyli np.: wielkość rynku, poszukiwanie nowych rynków zbytu, możliwość wykorzystywania bazy surowcowej, dobrze wyszkolona kadra techniczna, niskie koszty pracy i podaż siły roboczej, redukcja kosztów produkcji, perspektywy wzrostu gospodarczego, łatwiejsze spełnienie krajowych wymogów oraz preferencje w przypadku lokalnej produkcji. Są jednak i motywy odbiegające w znaczny sposób od przyjętego kanonu, np.: łatwiejszy dostęp do rynku niż w przypadku eksportu, możliwość bezcelowego eksportu na rynek rosyjski, dostęp do rynku pracy, łatwość komunikacji oraz bliskość kulturowa obydwu narodów, czynnik polityczny, wspólne przedsięwzięcie – organizacja mistrzostw Euro 2012.

W obliczu rosnących kosztów pracy w Polsce i międzynarodowej konkurencji polskie firmy będą musiały otwierać nowe zakłady za granicą. Transfer pracowników z Ukrainy wybawiłby część firm z kłopotów związanych z utrzymaniem zatrudnienia bez nadmiernego podnoszenia kosztów usług (np. działalność firmy Impel z Wrocławia). Wiele firm interesowało się rynkiem ukraińskim od dawna, biorąc jednak pod uwagę ryzyko prowadzenia biznesu oraz nieformalne układy, decyzje inwestycyjne odkładano w czasie. Dla wielu polskich firm dokonana akwizycja na Ukrainie jest pierwszym etapem ekspansji na rynki wschodnie. Część firm, np. PKM DUDA, w związku z przedłużającym się zakazem importu na Ukrainę polskiego mięsa, zaczęła inwestować na miejscu, chcąc uniknąć problemów z eksportem swoich wyrobów. Zostały właścicielami całego łańcucha produkcyjnego i obecnie umacniają tam swoją pozycję. Dodatkowym czynnikiem jest również to, że Ukraina jest szczególnie predysponowana do rozwoju rolnictwa i sekto-

²¹ <http://www.bpsc.com.pl/index.php?CIDA=20&newsid=249>, www.parkiet.com.pl z 17.01.2007.

²² <http://www.parkiet.com/news/art.jsp?idn=517901&dz=01000> <http://www.securities.com> (13.08.2007).

ra przetwórstwa rolnego. To właśnie ten sektor należy do gałęzi najbardziej trwałych i odpornych na zawirowania polityczne, w nim kwitnie polsko-ukraińska współpraca. W tym obszarze należy upatrywać największą szansę ekspansji polskich przedsiębiorstw.

Sprzyjająca koniunktura niejednokrotnie przyspiesza decyzje inwestycyjne. Bardzo często duże przedsiębiorstwa „przecierają szlaki”, kupując małe firmy, które wchodzić częściowo w zakres ich działalności, a dopiero w kolejnym etapie rozwijają ich działalność. Niektóre ze spółek, jak np. Polskie Radio, planuje otwarcie komercyjnej stacji radiowej. Głównym problemem, przed którym stoi inwestor, stała się decyzja KRRiT, która nie chce zaakceptować planów inwestycyjnych z powodu statusu Polskiego Radia jako nadawcy publicznego.

Przedsiębiorstwa budowlane, np. Energopol Road Ukraina, chcą wykorzystać możliwości szybko rosnącego popytu na ich usługi w tym kraju związane m.in. z rozbudową infrastruktury pod kątem mistrzostw Euro 2012.

Rynek ukraiński jest dla polskich przedsiębiorstw perspektywiczny, ale też i nieobliczalny. Przykładem może być tutaj działalność PZU-Ukraina. Spółka w Polsce zaliczana jest do jednej z największych firm, a na Ukrainie ma problemy z utrzymaniem licencji. Powodem utraty pozwolenia na świadczenie usług ubezpieczeniowych ma być niewystarczający poziom rezerw niezbędnych do wypełnienia zobowiązań wobec klientów. Pomimo podniesienia kapitalizacji, według przedstawicieli Państwowej Komisji ds. Regulowania Rynków Usług Finansowych, PZU może mimo wszystko stracić licencję²³. We wrześniu podano również negatywną informację dotyczącą Biotonu, który nie może brać udziału w prywatyzacji Indaru z powodu skreślenia go z listy przedsiębiorstw podlegających procesowi prywatyzacji.

5. Zakończenie

Polskie przedsiębiorstwa, m.in. ze względu na bliskość Ukrainy, powinny działać na tym rynku praktycznie w każdej dziedzinie. Dotychczasowy udział polskich przedsiębiorstw w BIZ na Ukrainie (zob. tab. 2) nie jest na poziomie odpowiadającym udziałowi Polski w wymianie handlowej z Ukrainą²⁴. Nie chodzi tutaj tylko o duże projekty, jak np. ropociąg Odessa-Brody-Płock, ale o działania w sferach konsumpcyjno-produkcyjnych. Jest szansa na rozwijanie przetwórstwa rolno-spożywczego, produkcji drobnych dóbr konsumpcyjnych. Na podstawie danych zawartych w tab. 3 można wywnioskować, że proces zaistnienia, działania i zdobywania silnej pozycji przez polskie przedsiębiorstwa rozpoczął się w każdym sektorze. Informacje, które docierają do opinii publicznej w 2007 r., sugerują, że inwestycje polskich firm na Ukrainie znacznie przekroczą ich poziom i dynamikę

²³ www.parkiet.com.pl (24-04-2007).

²⁴ Polska miała 3,2% udziału w imporcie Ukrainy (4 miejsce) oraz 2,8% w eksporcie (7 miejsce).

z lat poprzednich²⁵. Przemiany polityczne, które zaszły na Ukrainie, pozwalają oczekiwać aktywizacji w zakresie inwestycyjnym. Jeśli wykluczy się jednorazowe „duże prywatyzacje”, dynamika polskich inwestycji na Ukrainie będzie na zbliżonym poziomie, w niektórych latach przewyższała ona nawet dynamikę ogółu inwestycji zagranicznych (zob. tab. 2).

Przedsiębiorcy, chcąc zdynamizować swoją działalność, pragnąc zadowolić akcjonariuszy czy zdobyć ponadprzeciętne zyski, kontynuują „inwazję” na Ukrainę. Biorąc pod uwagę opóźnienie w rozwoju gospodarczym Ukrainy w stosunku do Polski, można przyjąć, że każdy, kto odniósł sukces dzięki przemianom gospodarczym w Polsce na początku lat 90., ma szansę powtórzyć go na Ukrainie. Ukraina jest przedostatnim sąsiadem Polski, który w pełni otwiera się na gospodarkę wolnorynkową. Polscy przedsiębiorcy, mądrzejsi o 17 lat doświadczeń w Polsce, posiadający o wiele większe pieniądze i możliwości ich pozyskania niż w 1990 r., mogą się pokusić o odegranie istotnej roli w gospodarce Ukrainy. Ukraina jest blisko 50-milionowym rynkiem, na którym działa coraz więcej graczy. Jeżeli nadal polski biznes, czy to drobny, średni czy duży, będzie się ociągał z podjęciem decyzji dotyczącej wejścia na ten jakże perspektywiczny rynek, to pozostanie dla niego coraz mniejsza część tego smakowitego „tortu”.

Literatura

- Bożyk P., Misala J., Puławski M., *Międzynarodowe stosunki ekonomiczne*, PWE, Warszawa, 1998.
- Buckley A., *Inwestycje zagraniczne. Składniki wartości i ocena. Wykorzystanie teorii opcji rzeczywistych*, PWN, Warszawa, 2002.
- Dunning J.H., *International Production and Multinational Expertise*, Londyn, 1981, [za:] A. Gwiazda, *Ekspansja zagranicznych koncernów handlowych*, Słupsk 2003.
- Polskie inwestycje bezpośrednie za granicą w 2005 r.*, NBP, Warszawa, 2006.
- Rymarczyk J., *Czynniki determinujące napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski*, [w:] *Regionalizacja a globalizacja we współczesnym świecie*, red. J. Rymarczyk, B. Drelich-Skulska, W. Michalczyk, AE, Wrocław 2007.
- Rymarczyk J., *Internacjonalizacja przedsiębiorstwa*, PWE, Warszawa 1996.

Źródła internetowe

- http://ukrstat.gov.ua/control/en/localfiles/display/operativ/operativ2007/zd/ivu/ivu_e/ivu0107_e.htm.
- http://users.adamant.net/~wehamb/pol/war_dost.html.
- <http://www.action.pl/www-informacje-o-fimie/>.
- <http://www.bpsc.com.pl/index.php?CIDA=20&newsid=249>, www.parkiet.com.pl.
- http://www.exporter.pl/kraje/k_europa/ukraina_2004.html.

²⁵ www.rzeczpospolita.pl, www.securities.com, www.pap.com.pl.

<http://www.money.pl/>.
<http://www.pap.com.pl>.
<http://www.parkiet.com/news/art.jsp?idn=518255&dz=01000>.
<http://www.parkiet.com/news/art.jsp?idn=521437>.
<http://www.parkiet.com/news/art.jsp?idn=517901&dz=01000> <http://www.securities.com>.
<http://www.parkiet.com/news/art.jsp?idn=462872>.
<http://www.polcolorit.pl/>.
http://www.rzeczpospolita.pl/gazeta/wydanie_070420/ekonomia/ekonomia_a_46.html.
http://www.rzeczpospolita.pl/gazeta/wydanie_070907/ekonomia/ekonomia_a_49.html.
http://www.rzeczpospolita.pl/gazeta/wydanie_070523/ekonomia/ekonomia_a_31.html.
http://www.rzeczpospolita.pl/gazeta/wydanie_070529/ekonomia/ekonomia_a_18.html.
http://www.rzeczpospolita.pl/gazeta/wydanie_070829/ekonomia/ekonomia_a_52.html.
<http://www.securities.com>.
<http://www.tns-global.com.ua/site.php/page951.html>.

THE TRENDS IN POLISH ENTERPRISES' INVESTMENTS

Summary

The economic reforms and the process of opening Ukraine to the world have facilitated the inflow of foreign investment. The author presents statistics (FDI) showing the continuous flow of Polish capital to the Ukrainian economy. The statistics also show that the majority of the Polish capital has been applied to the industrial sector of the Ukrainian economy. Recent press reports on the volume of Polish enterprises' investments in Ukraine suggest their dynamic increase in 2007. The aim of this article is to present the trends in Polish enterprises' investments.